

SEROCKI MIEJSCOWNIK

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

Stanisławowo
Ludwinowo Dębskie
Ludwinowo Zegrzyńskie
Zalesie Borowe Marynino
Swiecenica Izba
SEROCK
Wola Kiełpińska
Kania Polska
Gasiorowo
Kania Nowa
Nowa Wieś
Stasi Las
Zabłocie
Karolino
Wola Smolana
Jadwisin
Dębinki Guty
Borowa Góra
Bolesławowo
Jachranka
Cupel Szadki
Dosin Dębe
Skubianka
Wierzbica
Łacha

Odcinek 8 - WIERZBICA

WIERZBICA - od kierutu do Kluska

Wierzbica jest jedną z najstarszych miejscowości na terenie gminy Serock. Nazwa miejscowości ma charakter topograficzny. Pochodzi od wyrazu wierzba i została utworzona przez dodanie przyrostka -ica, a oznacza miejsce porośnięte wierzbami. Od czasów średniowiecza aż po koniec XVIII wieku należała do dóbr biskupstwa płockiego.

Najstarsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z 1349 r. W 1377 r. biskup płocki Dobiesław Sówka z Golczewa herbu Prawdzic nadał nieznaną bliżej osobie przywilej na wójtostwa w Dzierżeniu i Wierzbicy, która należała do parafii w Dzierżeniu i wymieniona była w dokumencie bp płockiego Ścibora z Radzimy z 1389 r. określającego obszar i uposażenie tej parafii. Po trzecim zaborze dobra kościelne zostały przejęte przez państwo, a Wierzbica została włączona przez władze pruskie do ekonomii w Gołątkowie. Dzierżawicy tę wieś, co najmniej od 1787 r., Wojciech Woyczyk utrzymał się w jej posiadaniu, a po nim przejęły wieś jego dzieci.

Z jedną z jego córek związana jest bardzo romantyczna historia. Mając 13 lub 14 lat, w 1808 lub 1809 r. Benigna Woyczyk zrobiła wielką awanturę żołnierzom z pobliskiego Serocka, których konie weszły w szkodę na łąki Wierzbicy i spały piękną koniczynę. Dowiedziawszy się o śmiałym poczynaniu dziewczyny, dowódca tych żołnierzy, płk Małachowski w następną niedzielę wybrał się na nabożeństwo do Dzierżenia, by mieć sposobność poznać ją i jej rodzinę. Dzieląca ich duża różnica wieku, a było to aż 30 lat, nie stanowiła jak się okazało żadnej przeszkody i jesienią 1810 r. odbył się ich ślub w wierzbińskim dworze.

Późniejszy generał Kazimierz Małachowski (1765-1845) jest jedną z piękniejszych postaci w polskiej historii XIX. Przebieg jego udanej kariery zaczął się od udziału w Powstaniu Kościuszkowskim i dowodzenia polską artylerią w bitwie pod Raclawicami w 1794 r. Następnie dowodził oddziałami Legionów Polskich na San Domingo w 1803 r., w 1808 r. był komendantem Serocka, w czasie wojny polsko-austriackiej w 1809 r. dowodził 1 pułkiem piechoty w wyprawie Napoleona na Moskwę 1812 r. Uzyskał w jej trakcie awans na generała brygady oraz wyróżnił się w bitwie nad Berezyną. W 1813 r. bitwie pod Lipskiem dowodził 2 brygadą w 1 DP. Po powrocie do Polski został komendantem twierdzy Modlin. Po podaniu się do dymisji w 1820 r. osiadł w Wierzbicy, dzierżawionej przez rodzinę żony. Wieś tę kupił od skarbu państwa w 1828 r. W Powstaniu Listopadowym dowodził kolejno brygadą i dywizją, a następnie był zastępcą naczelnego wodza przy gen. J. Krukowieckim

oraz wodzem naczelnym w 1831 r. Udał się wraz z żoną na emigrację do Francji. Małachowscy utracili Wierzbicę w wyniku konfiskaty, chociaż pewne prawa do niej zachował brat Małachowskiej Jan Woyczyk, który miał zabezpieczone 30 tys. zł.

Dobra tę kupił za prawie 108 tys. zł Aleksander Dołęga-Kretowicz. Od niego kupił je w 1851 r. za 130 tys. zł Edmund Skarzyński właściciel pobliskich dóbr Popowo, który przekazał je swojemu synowi Stanisławowi Skarzyńskiemu, znanemu ekonomście i pomysłodawcy budowy kanału Warszawa-Zegrze. W 1908 r. sprzedał on Wierzbicę wraz z cegielnią Karolowi Dłużewskiemu, właścicielowi dóbr Pobytkowo. Ostatnią właścicielką była jego córka Maria Dłużewska i jej mąż Klemens Borkowski. Ślubu udzielił im słynny ksiądz Władysław Korńiłowicz w ośrodku w Laskach.

Zwiedzanie Wierzbicy najlepiej zacząć od strony Serocka, ale nie główną ulicą Pułtuską tylko ulicą Retmańską i dalej szlakiem rowerowym nad Narwią. Przed powstaniem traktu petersbursko-kowieńskiego, to tędy przebiegała droga z Serocka do Pułtusk.

■ **1.** Na granicy Serocka i Wierzbicy, na piaskowej skarpie znajduje się kilkanaście macew w żydowskiego cmentarza, który powstał między 1815 a 1824 r. Jego część znajdowała się kiedyś w obrębie dóbr Wierzbica, o czym świadczy rejestr pomiarowy z 1884 r., podający iż kierkut obejmuje obszar 152 przętów to jest 656,60 m².

■ **2.** Idąc dalej wzdłuż Narwi docieramy do Ośrodka Rybackiego. W pewnym sensie kontynuuje on tradycje

serockich rybaków, ale też i upodobania miejscowych rolników, bowiem przy okazji uwłaszczenia (1896 r.) zapisano „włoszanie wsi Wierzbica nie mają służebności oprócz rybołówstwa na rzece Narwi, w miejscach przylegających do ich gruntów”.

■ **3.** Stacja Orlenu stanowi ważny punkt tankowania paliw łodzi motorowych, które z innymi łodziami mają w pobliżu przystań.

■ **4.** Most w Wierzbicy swoją historią sięga czasów Księstwa Warszawskiego. Znajdował się on na ważnym trakcie białostockim i musiał przynosić niezłe dochody bowiem o jego dzierżawę ostro licytowali Żydzi z okolicznych miast. W połowie XIX w. najczęściej wygrywał Boim Górny z Pułtuską. We wrześniu 1939 r. most był broniący przez 1 pułk szwoleżerów.

■ **5.** Przy skrzyżowaniu dróg na Pułtusk i na Wyszków znajduje się czworoboczna, ceglana kapliczka postawiona w 1863 r. Wybór miejsca u zbiegu dwóch ważnych szlaków komunikacyjnych, którymi przechodziły często oddziały rosyjskie walczące z powstańcami styczniowymi miał charakter swoistej manifestacji.

■ **6.** Za kapliczką, pomiędzy Narwią a drogą Warszawa-Pułtusk znajdują się pozostałości po Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej, która powstała w miejscu dawnego folwarku i dworu. Przez kilka lat działała tu firma POLSVEROL SP. z o.o. produkująca makarony Wierzbińskie Mama mia.

■ **7.** We wsi nie zachowały się żadne godne uwagi budynki. W 1944 r. część z nich rozebrali Niemcy przygotowując linię obrony, inne zostały zniszczone w czasie walk na przyczółku serocko-pułtuskim. Na terenie wsi do 1949 r., to jest do czasu ekshumacji i przeniesienia na cmentarz w Kleszewie, znajdowało się 30 zbiorowych mogił żołnierzy radzieckich. Jest to najstarsza część wsi, w której mieszkają lub mieszkali przedstawiciele najstarszych miejscowych rodów, osiadłych tu już w XVIII wieku - Kościszów, Kowalskich i Kornackich.

■ **8.** W północno-zachodniej części wsi znajduje się nieczynna cegielnia. Została założona przez Edmunda lub Stanisława Skarzyńskich, w II połowie XIX r., powstała gdy przestała działać cegielnia w pobliskim Klusku. Na początku XX w. cegielnia zatrudniała 20 robotników i z cegły w niej wyprodukowanej zbudowano m.in. kościoły w Dzierżeniu-

nie i Popowie oraz wyremontowano kościół w Serocku.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Karol Dłużewski stał się jednym z głównych dostawców cegły na rzecz Ministerstwa Robót Publicznych.

■ **9.** Przy kolejnej ulicy po zachodniej stronie wsi znajdują się ważne obiekty powstałe w ostatnich latach: świetlica terapeutyczna, Gospodarstwo Ogrodnicze SADPOL

oraz stacja wodociągowa. SADPOL powstał w 1993 r. na terenach byłej RSP Wierzbica. Obecnie jest jednym z największych w Europie producentów owoców miękkich – truskawek, malin i borówek. Większość produkcji jest wysyłana do innych krajów.

■ **10.** Jedno z najważniejszych miejsc na mapie Wierzbicy zajmuje restauracja i hotel Złoty Lin. Powstanie restauracji zostało poprzedzone przejęciem w 1963 r. od RSP Wierzbica 1,63 ha gruntów przez przedsiębiorstwo „Wisła”. Działka została przeznaczona pod budowę campingu na 200 osób. Wiązało się to z koniecznością wyburzenia XIX wiecznych budynków murowanych: trzykondygnacyjnego spichrza i kuźni. Restauracja kontynuuje tradycje kultowej restauracji Pod Złotym Linem. Kontynuacja ta jest nietłwa bowiem słynna poprzedniczka powstała w 1967 r. i przetrwała do początku XXI wieku, czyli działała w okresie gdy nie było szczególnie bogatej oferty gastronomicznej w Polsce. Była jedną z najbardziej znanych restauracji w Polsce, ulubionym miejscem wypadów do miasta warszawskiej elity, głównie przedstawicieli świata artystów. Smakowite liny, okonie, sandacze, sumy i szczupaki przyrządzane na rozmaite sposoby są do dziś z sentymentem wspominane.

dr Sławomir Jakubczak

CIEKAWOSTKI

W Wierzbicy urodzili się m.in.:

Witold Marczewski w 1832 r., wybitny inżynier, budowniczy kolei, członek kierownictwa obozu „czerwonych” w Powstaniu Styczniowym, członek Rządu Narodowego, skazany na 12 lat ciężkich robót na Syberii.

Marian Janicki w 1900 r. Jako uczeń pułtuskiego gimnazjum brał udział w rozbrajaniu Niemców w listopadzie 1918 r., był uczestnikiem wojny polsko-bolszewickiej 1920 r., jako porucznik rezerwy 5 pułku ułanów zastawskich dostał się w 1939 r. do niewoli sowieckiej, był więźniem Kozielska i zginął w Katyniu.

DLA TURYSTÓW

*** Hotel - Restauracja

„Złoty Lin” Wierzbica 9, 05-140 Serock
tel. 22 782 71 08, tel. fax 22 782 66 33
tel. restauracja 22 782 74 73
www.zlotylin.pl
hotel@zlotylin.pl

• BAR Przydrożny

Wierzbica 10 B

• Smażalnia ryb

Ośrodek Rybacki, Wierzbica 10

• Restauracja Sapa

Wierzbica ul. Na Skarpie 16
05-140 Serock
tel. 22 215 45 72

• Kebab Zamir

Wierzbica ul. Na Skarpie 24
05-140 Serock